ԱՐՇԱԼՈՅՍ

Հրատարակի հնգշաբա-
թօրեայ ցնցուղն վերջ
տարեկան Կ. Ղուրուշ 24 ·
Բաժնեմասըն հնգհարիւր 500·

ՍՄԻՒՌՆԻԱ ԱՌՆԷ ԶՄԱՐԻ ՆԻԶԱՆԻԿ

Ամենայն ազգային հրա-
տարակութիւնք ձրի առ-
զին :
Ընտանեքն օգուտ տարե-
կանք 2 անգամ առ տարի·

ՀԻՄՆԱԳԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԵԱՑ

ՀԱՏ. Ե. ԹԻՒ 132 ԿԻՒՐԱԿԷ 1848 Փետրվար 19

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԿԱՒԿԱՍ

ՎԵՐԱՏԵՍՈՒՉ Տպարանի Ա. Ընկերութեան խնամարկալաց և աշխատասիրաց աղաչէ զՎարժապետ այսր նոր, զի ներեսցի հրատարակել այսուհետև ամսական միայն շրջուն թերթ Ազգասիրաց փոխանակ չորից ։ և այս ցհնգերորդ վերջ. Յայտնեալ մահաբեր հիւանդութիւն իւր յայս խնդիր ոչ շարժեալ զնա. բայց զայդ ես՝ զգուշանք իւր ի մասին նուաղութեան գործոց յայլազգի փաստաստաց անուն՝ յորոց ձգեալ զնն մասն մինչ միջոց՝ շարժեն, Եթէ նորքն շարժեցին և զգթութիւն Ազգին ի նոյն շնորհ մեծ. իսկ թէ ոչ՝ այլ ճար չկայ. ինքն անպարտ է ,—

Յանկեթացս այսց ամսոց պատեհութիւն խնդրի յառաջ տանել, զհնարաւորութիւն ինչ ի վերայ 3000 օրինակաց պատազոն դրոց տպագրելոց ի մինչ. բաժանելով զայն 'ի հարիւր թիւս. և խոստանչիւր թուղթ դին հատանելով Կ. Ղուրուշ 32, Եթէ յառաջ գնաց այն առ 'ի կարգէդ Ընկերութեան և 'ի սփիւռ գրոց նորա 'ի պէտս դպրոցաց ազգին՝ վերստին սկսանի գործն շաբաթական հրատարակութեանս. Վասնորոյ՝ խնդրեն Եղբարք մեր թէ աստ և թէ յայլ քաղաքս հնդկաց, զի մի մի, կամ երկուք և աւելիք ի միասին բաժանորդ լիցին վիճակացն, գրելով առ մեզ վասն անուրբ թուղթ՝ զի մի կրկնումն պատահեսցի. Յետ շաբաթով միով յառաջ հրատարակելոյ յԱզգասիրիս՝ զանուանս խոստանչիւր բաժանորդաց և զուրոյն զթիւն առնեմեր գնելով, ապա բանամք զվիճակն՝ առ 'ի միամտութիւն ամենեցուն ։

ԳԻՆԱՅՔՆ ԵՆ

Պատմութիւն Սուրբ Գրոց	250
Պատմութիւն Պարսից	250
Արծնութիւն Ցայտնութեան	250
Սարգիս Պարէթ	250
Զուգցէս	250

Առաջնորդ Մոկաց	250
Աղթամարայ	250
Գաւառաց	250
Արամեանց	250
Թոռ Թաթ Թադէոսեանց	250
Սոս և Յովսէփեան	250
Ինճիճ Սարգսեանց	250
Ընդ ամենայն՝	3000

՚Ի 100․ բաժնից՝ 39 յաջողակք են․ իսկ 61․ անյաջողք են՝ դասնեն միմի օրինակ յիշատակարանին գրոց ։

—◆—

— ՊԱՐՈՆ Մէլքում Պատապարեան վերատեսչին ատեան պատան ընդդէմ Մէտոնի՝ Պատասւորին Անգղիոյ ․ բաց որում նա՝ այսինքն Պարոն Մէտոն ձեռագրեալ էր պէտանմանագիր իւր՝ իբրև Պարսից խորհրդականն․ և կապանաւորեալ զՊարոն Մէլքում Պատապարեան՝ իբրև Պարսից դեսպան յանդգնեալ ։

Տարաւ Պարոն Մէլքում զդատն առն իւրև մարդ անիրաւեալ․ բայց չտարաւ զայն՝ իբրև զՀայ ազ․ — Իւրմ կարէ առնել, թէ նա առաջին մայրաքաղաքին բնակեալ ընդ անձիջական իշխանութեամբ Սիր Պոիտանի Անգղիաթին՝ դիւրն կամ ապահով լինէ կուլոց յազագս վէճիմնդրութեանց և փառնելց յաղթահարեալ կողմանն ․ Մ Արասնին բարեբաստ Մէտոնի ընդդէմ Մէլքումայ ՚ի Պաերագոյն Ատեանին՝ հաստատեաց ատեն դիպուածս զայս ․ Թէպէտև Սէր Պոիտանի Ատեանն առաջին Պարոն Մէտոնի՝ ունի և զայլ հինգ դատաւորս , բայց և նոքին իսկ՝ որպէս գրեցաւ ՚ի Նախնեաց թէ Ազգասէրն՝ ՚ի նորա միտս և ՚ի կոյս են ․ Յաւտանն է եթէ շողոքորթ Հնդիկ կամ Մահմետական ազ առ ՚ի Հանձելոյ զՊարոն Մէտոն՝ տարցէ պաշտպանին դօրն իւր և ընկեցեալ ՚ի պարտուց անդր նորա՝ բարեբաստ ընդդէմ Պարոն Մէլքումայ ․ ոչ կարէ յայնժամ ապաւինել նմա պանծալութիւն իւր՝ կամ դպրութիւն ։

Հաւանեալն արդարև զմտաւածելիք են․ Թո՛ղ զու զպարոն Մէլքում ․ որ որպէս գրեցաւ՝ մարդ է ․ կամ՝ կասէ․ կամ՝ դատարկոյ ․ Բայց այսո ամենայնիւ՝ Հայ է նա , և ոչ կարէ առնել թէ վրէժխնդրութիւն յաղթահարելոյն ոչ տարածիցէ առ ազգն առհասարակ ․ Տէրք են ՚ի մարդկանէ՝ առաւել առատիկս մանան , դիտեն ։

Աւրեմն ընդդէմ արդեօք չմտաբանեսցուք որ յառաջ ՚ի պաշտպանութիւն անձանց և իրաւանց մերոց ․ Թողլով զՀայոց դաշնագիրս ընկերութեան Աբեւելեան Հնդկաստանի ընդ Ազգիս Հայոց՝ իբրև անգօր և անիկար լինել՝ բառ որում դաշնագիրն հզօր է բան զմեզ ․ և ոչ կամի ընդունել զայն ․ միայն ազգովին գրեսցուք և հարցցուք ՚ի Տէրութենէն՝ թէ զի՞նչ մտօք համարի նա զՀայս ․ Եթէ իբրև Քրիստոնեայ ազգ , ընդ Եր եւրեմն ընդունի ․ և երբեմն մերժէ զորէնս եւրոպ և նախահարց մերոց ․ Ընդ Եր երբեմն զմեծամեծ խնդիրս ժառանգութեանց եւրոպ առն զգուշութեամբ քահանայի միոյ՝ և բառ այնմ վճռեաց․ և երբեմն մեծագամայն արհամարհեաց ․ Թո՛ղ և զայս ․ և միայն հարց զնա․ թէ զի՞նչ պարգևս համարել կամի ՚ի նա զՀայս․ — ՚Ի Հնդկէնս․ — ուրեմն ընդ Եր պատմեաց և պատմէ զմեզ յիւր աշխարհին՝ որ օրինաւոր է նոցա․ իսկ Վրիստոնեից՝ ոչ համարի զմեզ ՚ի Մահմետականս․ — ուրեմն չունի իրաւունս պատժելոյ զմեզ․ եթէ իշխանութիւնն որ ՚ի մեծի առն կամաւորեալ կանոնս առնուցումք․ Պարզ հարցանել պէտք․ և պարզ պատասխանի գտանել ՚ի մասին այսորիկ , ապա թէ ոչ՝ մեք փոխ ապաւոտութեան ենեալ

այսր ընդ հովանեաւ Բրիտանական իշխանութեան՝ յերկուց կողմանց ես նեղիմք․ Նեղիմք իբրև զԲրիտանեայս՝ յորժամ ազատ են երկրագործք․ և նեղիմք իբրև զերկրագործս՝ յորժամ ազատ են Բրիտանեայքն․ Եւ եթէ մեք չողորմեցուք մեզ՝ ոչ յուսամ ժողով գումարելով և ի վերայ խնդրոց խօսելով և խորհելով, զհնար այլոց օգնութեան ակնկալցուք ։ Եթէ ամփոփեալ կցեմք զանձն ուժել, և տանագաել, ընդէր ուրեմն չիմ բռնաւորածցուք օգնական ի Հայրենիս մերում եթէ կրեցեմք՝ զեռ եւս մանր Հայրենեաց կրեմք փառսուրթիւն և գեղջաս՝ մեծամեծ փոյթջանութեամբք անապակառ, քան թէ յապականեալ աշխարհիս ընդ դժոխային օդով առոյն ։

Գրեթ յանուն Ազգասէր ՀԱՅՐԱԳԻՏԻ մերոյ, և ի պատիւ հեռաւոր եղբարց․ (որք յիրաւի ցանկալ են յայժ ի վերայ անհոգութեանց․) խնդրեն ամէն Պարոն Եփրեմեցոյն մեր՝ ազգային ժողով հրաւիրել ի դաւիթ Նովահեթոյ Սուրբ Եկեղեցւոյ մերոյ․ և Պատուելի Հաշտարականութիւնն ազգաց պատրաստ ի հուշն գնալ՝ յառաջ ի մասին համբառնալ ազնուութեանն՝ թէ

[illegible] 1080

—◆—

ՄԻԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ

Յանցեալ թիւ Ազգասիրիս մատուցեալ թէ յոգւոր կցեմք՝ տօնասէր ժամանակի նման մեր տանելոյ ցուցակին գտուշացաք․ ուստի և զանուն Հայրենի փոխանակ ՄԵԾԻՆ դրեալ ՄԱՐԻԱՄ դրեցաք ։—Խնդրեմ Ընթերցողք անցեալ Տնայքն լոյս մերոյ փոխանակ Մարիամու Մեծին ընթեռնուլ ։

—Պարոն Միքայէլ Խաչիկեան Յավակիմեանց եւ առոք փառաւորութեամբ ի Մ երէն դառնայ Հնդկաց ։ Մաղթեմք նմա Աստուծոյ զամենայն յաջողութիւն ։—

—Պարոն Սահակ Մնացականեան Տփղիսեցի՝ և Պարոն Յակոբ Մուրադեան Մեկլեցոյն՝ Ռուստամի նաւով եկին յամսոյս 15 ի Զ. բազում օրոց մաղթեմք զյաջողութիւն ի Տեառնէ ։

—◆—

ԲԹԱՐԻՍ

Յերկրորդում Դեկտեմբերի 1847․ մեռաւ զաւառը Տիկին Մ․ Յովհանու ի դիրս Բանեկին Յովհաննէս դրեցաւ, ստացեալ մաւ մխիթարութեան զայսմեան Հայոց քահանայի․ Կըծնկաւոր մի երեխ գեա ի Շիրազ աղօթէ վասն մեր՝ բառ Ազգասիրի ծանուցմամբ ի Յուլիսի 5 ։—

—Ի Հնդկին՝ յերեկոյեան՝ էր տօնական հանդէս տօնախմբութեան Սուրբոյն Եկեղեցւոյն Հայաստանեայց՝ ոչ յեկեղեցւոջ, յուշ լինի այլ ի կրապաշ և ի խառնութեան, որք կան տրտմաքայ քաղաքին․ ուր և Սրբոհանէս մեալին ։ Յետոյն ժամէ ակնեալ մինչև գորգեա ցնծացեալ "Ազգա "Սիոնի" անդադար դրօշակաւոր ի քաղաքը գեղեցիկ գեղղեցն՝ մնացեալ գաղթականն Ագարածոցն ի դրացին կրապաշտութեան և կռապաշտութեան ։ Յայսմ նուագի ումենայն ինչ երկրպագեն և քառասնամեայ գլուխ քան զամենայնեանն ։ զի վասնզի մխիթարութեամբ Սախարովա Սրբոյն և հայել անդամ յիւր ինչ՝ հայհոյութիւն համարի չգտնել զայն ։ Սոյն վասն խորհրդապետ է նոյն որք լոկ հայեցեալ գիտեն հանդիսանալ անով՝ զի ոչ դժուարին ի յետս առանցեալ․ և զգալունն ընդյառաջ սկզբանցեալ շնչեցին Թեան-

գարունին. — Թէև՝ եթէ 'ի Պարսիկ քաղաքակցաց մերոց հաւաստեալ գամենայն ոք՝ (յորոց՝ փառք Աստուծոյ, չհոխնչեին ուր ցարդ 'ի կղզիս) զաղտուկ 'ի վրակոթն ածեալ այնպիսի ձեռնոցի՝ առնլոց էր «այր 'ի քաղաք եկիր, մարդ լեր»: Աստանօր միայն զմի գիշեր հանգստացուցանեն զանձն առնել վերադարձեալ Սերոյն. առաջին առ 'ի Հոլլանդա և յաւէտ 'ի մայրաքաղաքին, եօթնեակ մի ընծայի նմա. և ժողովին բազմութիւնք յամենայն շրջակայ տեղեաց յԱմստերդամ, ուր առուտուրութիւն վաճառաց՝ հանդերձ զանազան խաղիւք և զբօսանօք շատ կատարի, որպէս և զոյ ձևս ինն հանդունակ 'ի բազում քաղաքս Եւրոպայ 'ի տօնի իւրաքանչիւր աշխարհի «պաշտպան» սրբոյն: — 'Ի Սկովտիա՝ սուրբն Անդրէաս փառաւորի. յԱնգղիա՝ սուրբ Գէորգ, (ոչ Մօսիէ քոյ.) որպէս և յԻռլանդա, թէ չկայիմ սխալ, սուրբ Պատրիկիոս. քանզի որ սորա 'ի Գաղղիա քան զամենայն սուրբս մեծարի սրբոյ Տօնացուցին — 'ի բաց առեալ զսուրբ Յովհաննէս — մեծ հանդիսի, և հանդիսիւ չքնաղանաց. — մանաւանդ՝

Յորոց՝ յաղէր փոխնորդն՝
Այնք ամբակի տես ձիոյն:

Իսկ սուրբ Բարթուղիմէոս 'ի Գաղղիա հրաշանաց. նա զի հրաշացաւ յաւուրսն Կարոլոսի Իններորդի, երբեմն 'ի տօնի իւրում վաթսուն հազար հոգիք 'ի Բողոքականաց 'ի սուր սուսերի մաշեցան: Պարսկան ջերմեռանդութեան պատարագք հանդիսականք վարկուցեալք առ յիշատակ Սերոյն՝ 'ի կարի մարդասէր Ուղղափառացն»:

'Ի Նոյեմ. Պարոն Ա. Պ. Ըղանսորեան:

«Այլ և (ծրարիմ) զանի հասն Աւետարանաւ յայտնեալս 'ի միոյ 'ի միտուրիմ բարեկամաց իմոց՝ որ 'ի Բուշէռ, զոր խնդրեմ երևեցուցանել յօրագրին, զմեծութիւնն նորա բերել 'ի Բանասիրաց կամ յիշելով 'ի հետևեալ թիւն՝ ըստ օրինակի Բաղմավիպին:»

Չին

Օ. Յորդութիւնք Մադրասայ և Պիւնանդկայ հրամանաւ Սըր Ջ.ան Դէվիսայ եկին 'ի Չին: —

Ըստ ամ հասարակութեան Անգղիացւոց 'ի Չին, հաւատարմացոյց Սըր Ջ.ան Դէվիսայ յամենայնի գործակից լինել իւր՝ առ 'ի բարեպաշտութիւն սպանման վեցեւսին Անգղիացւոց:

Այնմ հնարս հնարեաց առ, համոզել զԱնգղիացին 'ի խաղաղութիւն, հրամայելով կոխել զփայտէ վճարակբաց ամենայն 'ի Չինաց. որք վաօրն ալեւպէս չարեաց իւրեանց 'ի վաղուց հետէ բանդարկեալ էին. առել կամելով՝ թէ 'նոքին իցեն սպանողք Անգղիացւոցն, եթէ մարդիկ չհաւանեալք՝ զանզէ այս լաւ հնարք երբոյց յորժամ հաւանեցեալ լինի, այլ և փրկութիւն չինաց ատարականաց:

Եթէ կառավարութիւն Երեկեան Հնդկաստանի համաձայն եւ՝ մի կամ միւս եղանակաւ զինուորել 'ի խաղաղութիւն, թուի թէ Տէրութիւն Մեծին Բրիտանիոյ զժուարաւ զինուորեսցի: Աստի և ամենայն իրօք անդուշ 'ի վերայ զոյ պատերազմ Անգղիոյ ընդ Չինաց:

'Ի ՄԱԴՐԱՍ

31 Յունվար 1848. (Հասարակ)

ՄԱԴՐԱՍ. «'Ի 25 անցեալ ամսոյ հանդիսացաւ երկրասանեսրորդ Ընդհանրական Ընկերութեան Մադրասիցիս

Հայոց Դպրատան ; Թիւ մանկանց թէև էր սակաւ , սակայն կարգ նոցա և յառաջադիմութիւն յուսմունս կարի ախորժելի գտանի ։ Առաջին և երկրորդ Դասք ի Հայկական Դպրութեան՝ ուսանէին զՀրահանգ Քերականութեան՝ յաղագս Աստուածգիտուէ · զՍրբազան Պատմութիւն—զչորս Աւետարանիչսն և զԳործս Առաքելոց · զՀայոց Պատմութիւն յընդարձակ իշխանութիւն Ասուրիսեանց ; զըՁեռագրան Գիտակլեաց · զԱշխարհագրութիւն Միջայկի՝ յաղագս Համաձայնութեանն , Ասնին և զԹարգմանութիւն Անգղիականն ի Հայ՝ և զբեն ; Իսկ Անգղիական Դպրութեան՝ ուսանէին զՊատմութիւն Անգղիոյ , զՀնախօսութիւն , զԹուաբանութիւն, զԱշխարհ , զՔերականականութիւն, Ընթերցմաւ · զիւր զԼուսինեբէն և այլն ; Ունին և պատուաւորական պատուախանեկօքն Աշակերտաց անհերն յաջողման վասն և եռանդ ուսուցչացն ; ուստի 'ի բաժանմունս թիւն մեծապատիւ պատշաճական պարգև ք տուան և դասախօսական վասն կե փոխադրելոցն չափհաւասարութեամբ ։"

☞ Պայմանաւորութիւն դպրատան ոչ կարէ զթուեալ աշակերտաց , այլ մանաւանդ դառնալ ընդունակութեանց ուսանողաց , և զհամար և զկերպ պատուիրականութեան ազգասէր վարժապետին.—Առաւել ընդունակութեան ուսանող Փարսեանց Աղգէի մերոյ 'ի Մադրաս՝ ևթէ չէ այլ ոմանցըն՝ ձեռագիր հրատարակութիւն Անգղղիերէն լարանաւ ընդ սարքն բայց՝ քաղաքանէք · այլ ախորժութիւն մեզ յիշաւէ · զի յաւէտ առ 'ի չքոյէ քաջալերութեան , զան թէ նեղութեայ դըրութեան և ջանից մեր հեղինակացն վերաօրն դաստիարակութեան գործն ; Իսկ փոխանակ ; այսինքն զհամար ուսուցանելոյ ; և ապա ; այսինքն զերեւակելն ուսուցանելոյ Պատուելի Ս. արքաջիսկոպոսին Պարոն Սամուէլի Մարգարեան ; չունիմք զայլ ինչ յառաջ բերել բան զնորոգն աշխատութեան ; որով 'ի փոքր ինչ ժամանակի՝ յաճախեալ աշակերտաց անտի՝ գրեցի պատճառս յարգոյ 'ի Հայրենիս և Անգղիացին բարբառ ; Իսկ Հոգին Սուրբ Աստուծոյ 'ի վարժարան այս աջակից, եւ հրեշտակն արքանեի յագեն ուսուցչայն և ուսանողաց և ն'ո ; Ամէն.

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Յաղագս Միրզա Ալէքի Խանի Պ. արազկոզլույ բազում ինչ լսեաք , և դրեցաք՝ առաջս և յետագն . Բայց սակաւքն մեծ խարհուրդ իսկութեան անցայս մեր . Իսկ այն այս է . զի յորժամ կուսակալէր նա Պարս նահանգին՝ մերձ 15000 հազար թումանս արքունի հարկոյ՝ մնացեալ էր պարտեալ ; Սոյն վասն 'ի բանտ և 'ի կախաղան հանել զնա չկամեցեալ Հանջի Միրզայ Աղասւոյ՝ Առաջ նախարարի Պարսից Պետոյ , ճարտար հնարիմացութեամբ դարձուցանել ցուցեալ նմա զանթուն Արքայի Շահին՝ յառաջարկեալ նոյն ընծայս ինչ մատուցանել թագաւորին , և առանց պայմանի . Միրզայ Ալէքի Խան Պ. արազկոզլու կամ Սեւչեան , կային սենացոյց զհայկազնութիւն ազգայն՝ փառօք լերամբ մի իշխանութեան , և մատոյց Թագաւորին 'ի պատարագ՝ թումանս քսան հազար . Մէ օր , մէ ամիս , և գրեթէ մի ամ ես անց 'ի վերայ · Իսկ Միրզա Ալէքի Խան պաճառի չեկաց խնդրել և հրաժարակեն մեղադրանութեան Աղաձահնոյ ;

"Ո՞չ ինչ է ," ասաց , "Հաճիք , այս ինչ զանազան գործառնութիւն իցէ զո , հասու քան հազարս ժամանակաց և ամպարտին չարժմանաց պատուոյ իմոյ ."— Պատասխանեաց նմա Հաճին (որ զՀայոց հաց կերեալ էր՝ բազմամբք ծառայութեամբքն ի սուրբ Էջմիածին .) "Թէ՝ ի զուր տրտնջես — 'ի հարկաց Պարսից պարտականն է իր թագաւորին հնգհարեան հազար , և քան հազար հատուցեր .— Հնգհարեանն՝ ի պարտս , և հինգ հազարն ի ազգ վասն այնքան յանց վճարեցեր . Որդ. եթէ կամիս իրաւ զաւերութիւնն Ըստահասայ նոր գանձար չէեր ."

Միրզա Գէորգեան խանն պահի յԸստահասն ընդդէմ կոմաց ժողովրդեան տերութեն , վասն երկուց պատճառաց . մի՝ զի ժամանակ առ ժամանակ ընծայ առաքեացէ ի դուռնն , և հարուստ ի քաղաքացէ Խորասանց քաւեա բանտարկեն վասն հալածելոց զՀայոյն Ահսար 'ի մարդկոց իւրեանց . Եւ երկրորդ՝ զի զնա երբեմն զանազանաց ոչ երկնելուցանեալ , մեծ լաւ Հաճեաց՝ զբազում Միրզա 'Ռէջեբ խանտ կարգադրեցի սրտալ առ 'ի լուռ Պեղանն Պարսից .

Այս նախարարական և տիրական խորհրդականներ է , զոր մեք՝ ոչ ունիմք , և ոչ վարդապետեմք 'ի վերայ .— Բայց դոյն հաւատարմ. գիտեմք , զի բանն ամէն յառաջ այժմէն բարեհաճեցաւ Նորին Կայսերական Մեծափառութիւն Ռուսաց առաքել նշանս վասն Թագաւորն Պարսից և մեծամեծաց նորա , Թագաւոր և ամենեքին ընկալան զայն . Նա միայն անարժան գտաւ այնմ , որ արհամարհեաց վասն նշանին խաչ ունելոյ 'ի միջի . Ուստի և իբրաւ ամենայն զրկեցաւ , մատնեցաւ 'ի բանտ , և մաշմեաց թուլմամբ քաղաքաւն հազար . Եւ նա դեռ

նստան թագաւոր եւ , և դեռ անդ նոյն զՀրամանատարութիւն Պարսից , յորմէ այսօրինակ հանէր արդիւոք զխնամն , ազահելով և զրկելով զաղէքութիւն , եթէ չէր Հաճի Միրզա Ըսպասեալ այսօրինակ Աշն ըստ ախտ. և դրամ ըստ դրամն արարեալ .

Բանասիրական

ՃԱՌ

Ասացեալ ի Պարոն Աւանեսեան Դոկտոր Բժշկութեան Գերմանացւոց .

Մեծ երջանկութեան բարերարեալք եմք . յորում իմաստութեան լոյս երևի լուսաւոր լուսամփոփ ծագեալ ի վերայ ազգիս Արամեան փառօքն ի մէջ ընտանեաց մասնաւորաց ազգութեան . Եւ ուստի է մեզ այս պարգև անգնահատելի ազնուական անձանց մեծանուն , որոց ի նշանաւ . առաջին քաջայոյս է մեզ թէ երկնային է չնորհս իմաստութեան զոր և Աստուած ամէնայ խնայեալ յԸստածոյ , պատուականագոյն է առ իմաստութիւն քան զոսկին պատուական , և ամենայն գանձք աշխարհիս առաւել իւն են առ նովաւ և չարժեն զնա . զի իմաստութիւնն է գանձ անկողոպտ և աղբիւր անապառ բարեաց , զորս ոչ ցեցք կարեն ապականել , ոչ ուտիճք մաշել , և ամենեքին ամենայն անկողոպտելի պերճութիւն . Օ՜ ինչ օգուտ՝ եթէ ոչ կարէ առաւելուլ իւր մեծապանծ ճոխութեամբք և մեծութեամբ ազգատոհմին , այնպիսին որպէս մեղք է առ քան զբարւոյն իմաստութեան Աստուծոյ . և այլոց՝ թէ Հրամանեալ է այս որ երկիւղ իմաստութիւն . Լաւագոյն է և առաւել ծառայող վարդապետին մերոյ սորին Յիսուսի . Այլ , ասէ , զերկի ի ճառագայթից արեգականն , և զիմաստութիւն ի կատարելոյ կենաց . Եւ զայս մեծ վայելուչ ինչ ասաց

երանելին ։ մինչ մեռ եղեալ գիտա-
ցուք յառաջին դարս ։ յորում ժա-
մանակի մարդիկ զուրկ յերկնային
շնորհաց ի մեծապայծառ լուսոյ ․ յա-
պականութեան խորս անկեալ դ՚նէին
յաղջամաղջ խաւարի տգիտութեան ։
Իսկ ապա ի զարգանալ ուսմանց՝ որ
ասուր պայծառացան լուսովն իմաս-
տութեան ․ և միրկոցաւ խանձարուրն
մարդկային սեւի Հայաստան աշխարհ
դեռ սեաւամած տգիտութեան ։ Այնմ
ժամանակի ցանկալի և սքանչելի լի-
ներ աշխարհս ուսմամբ Հայկազն դըպ-
րութեան ․ յորս առաւել պայծա-
ռութիւն արծարծեր բորբոքեր սրտա-
ռանդն աշխոյժ սրբոցն մերոց Թարգ-
մանչաց Սահակայ և Մեսրոպայ ․ որք
ի սկզբան ջանս գրաւեալ՝ յանհնա-
րին ծգնութեան լինէին ի մշակու-
թիւն ուսմանց Հայկեան ազգին ․ մինչև
օգնէր լուսաւոր ամենահրաշ հայ-
կաբանութեան յորդեալ առաւանէր
զամենայն գեղեցկութիւն հռոմէա մեն-
կանց ։ Ապաքէն բազում որք հայա-
կազք յորեան յաշխարհս մերոյ և
պանծալի հանդիսացան իմաստութեամբ,
ոչ միայն յանկեան ուրեք՝ այլ ընդ
լիու. աշխարհս ․ և զմնահուեթեան
ժառանգեցին դպրած փառաց ։

Իսկ ընդ հակառակն՝ որպէս և դառն
օրլոց ապժանի եղեն՝ որք գաշխարհա-
կան զաւակաւորեալ և զմաղանցալ հեղ-
ութեանց դ՚եհա կրթեալ , խառնեցին
արհամարհեցին զիմաստութիւն զեղեղ
սերծութեան հոգւոյ ։ որում վկայք
անմահութեան կացին Սողոմոն ։ Սե-
րաք , և որ ի սոցին ամին են որք ի-
մաստունք և առաքինիք ։ Քանզի
այնպիսիքն կուրացեալք հոգւով՝ հա-
նապազ ի խաւարի տգիտութեան թար-
թափէին և ընդ վայրս և ընդ չմտա-
ծեալ շաղեալ ․ ոչ երբէք ախորժէին մեր-
ձենալ ի լոյս գիտութեան ։ Այլ եր-
ջանիկս համարիմ զձեզ՝ սիրելի եղբարք ․
որ սիրով ՚նաւ իրեալ զձեր ուսմանն զի-
մաստութեան բուրէք զհոտ քաղցր և
ցանկալի ․ որ արդարև զմայլեցուցանէ
զմիտս մարդկան ։ Քաջալերեցարուք
ուրեմն , առէք ի ձեռս զմաքրաբնաղա-
լուսարդն իմաստութեան ․ որ իբր ձե-
ռամբացի առաջնորդէ ձեզ յերանու-
ւէտ ի կեանս ։ Մի վհատիք եղբարք՝
եթէ դժուարութիւնք ինչ ընդ ա-
ռաջ ելանիցեն ձեզ յընթացս ու-
սմանց ․ այլ զմտաւ ածեալ թէ յաղ-
թող է ամենայնի աշխատութիւնն ․ ջա-
նացէք որչափ հնարաւոր իցէ՝ առա-
ջադէմ զարգանալ յուսմունս՝ այս է
ի շաւիղս իմաստութեան ․ որով միայն
երջանիկ լինի մարդ ։

Աշակերտ ։

Ընտանիք ։

Զաւակացն առնոյն արժանաւոր կերպ պէտք կամ
առաւելու առնել ․ որ որքան լինին՝ զի եւ կարեւոր
ածման անձն քաղաքավարութեան ընկերական ազատութեան մեծ
և սիրային մերոյ ։ Հասարակական աշխարհիս երե-
ւելի դիպուածոց կենցաղական , ժողովրդոց թշուառ ,
նոցա վարուց բարութեան կամ վատութեան , նոցա
ուսման , հաւատոյ ձևոյն , նոցա զինուորական
կարգացն , երկիւղ և նոցա առաւելին զեղխու-
թեանց , անուանութեան , ընտանութեան իշխա-
նաց , և երևելի ժողովրդոց , նոցա քինթերից , պա-
րուց , և զինուորական կարգացն ։ Նոցա համեմատ անանց
չէ զինելի վասն ի շատ և այլ տեսակ բաներ ,
և խօսիլ սիրային վերայ հաւասարի մասին և ծան-
րանոց վերայ ․ որք իրաւունք փոքր բաներ են , բայց
միայն փոքր բաներից են , որ ամենի օր կազմաւորեն ։
Ասացի և պէտք աշխատութեամբ և շնորհօք առնելին ։

Ցորջանութիւն ։

Ըստ անձին հարկաւոր է յատուկ լինել ․ մնձնա-
ւորել իւր առատանիւթն , իւր ձեռնհետ և իւր երեսնկա-
ներն յառաջարկել պէտս պիտանի լինելի ։ Ախորժոտ ըն-
թանին նշմարիտ շոր հետևանքը կերէ առնողին ․ քան-
զի անհամեմատ վիճակութիւն և հետևողեր անմաստիր չէ
յաւ կերէ տառածանց ․ և ամենայն դժուարիք
կեանք իւր զարչելի հասանի ։ Զինչ որոց բան այն-
քան հասարակաց , այնքան դանդիկ , և այնքան
ծառայական՝ որքան փոխել ձեռքերն և դէմ անհա-
ւասար և հոգեւոր երանքներն ․ որոց ծայրերն պիտի

նոր և յիրաւի դովելի, (եւ ոչ թէ ամ ... թա-նագոյն) ձեռագիրն միջա սլիոն ստորել և հրաշնձանութ միջին շրջել, և այնքան որ կարելոր է կարծեցանել ։ Սրբոյն պատմառաւ քո նմանիկը գեթ կամ անփարձելի յերկս, որքան դոյդ յարեել գլուխէն, զարշելի և գաճնակի ընտրութեան չկայ որոց ընկերակցութեան ցոյց տալոյ ։ Շնորհանիք անձն առաւ ու լու. լաւ, և նոյնպէս թաղկեմանց լրածիաւ՝ որ աղանձս մեջն ։

Կարելեաց չափ փոքր համարեա զառաւ և յէշատակելոյ ... բանից ։ բայց երբ մտածենք որ հազար ամեղչին բանեքման որ մարդ գտուի է ի. ով ... չէ պրոգրեսեալ, մեռանել զանվել ամբողջացանումն զինուածագրութեան հանճարայանելոյ կարծեմ չկայեն մուտք տակալ զանձ առանձնք ։ Նա և յստակ հաղուստ և յիրաւի անձն ալխերոն են հարկաւոր են վրան առողջութեան, որքան ընկեբերկ չմեծցանչէրն մեջոն խմաստուն ասած եմ համարել և տարեր, եմ, մինչև որ Չշմարտաւած տեսնել եմ, որ մէն անձն եթէ քան տարուամ զանցառու (թատ.աւ.գեղ) կերպ՝ քաղաքանատ ծույլ կենի ։ և յեշնալու՝ անտանելէ ։

Մեծարանք ։

Մե՛ծ դիր մեծարանաց թէ ուրախութենամ, և թէ տրտմութենամ բարեկամին, որն որ բարեսեառնոյ անձինքն առանուման բերանից մեծառորաց, հաւատարեց և տարրաղբելայն ։ Նշին արա նոցա գեղերն և նոցա ձայնն նշանակն են, զի այն բոլորեա միորանեն ի մի և նոյն կեա կամ նպատակ հաճելոյ գետ ։ Զեւակք մարդոյն յառեալ տն կայ երտակցութեան ։ որ քօղհանեներ թերաւ պես չէ առել, հոգ պատակոց Պարթեն, "Պարոն ցանկում քեզ շատ ուրախութիւն ։" կամ որդեհարայր ծնողին թէ "որդութեան վասն երջանկութեան ։" և երեսաքն են միմեայն հերքայությունը ։ բայց թեպէտ խրոք նոյն առէ, այլ կերպէն, և ոչ թէ թէականի ։ առատութեան համեմատ և զեմքն ուրախ կամ տխուր յուցանելով ։ Ցաւակ քեղնոյ նորակտակ անձին զուարթ, տաք, կենդանի և ուրախ դէմքով, որով կարեն են նորան և կասեն, "ոչ է երևութեք առնես իմ բարեկամութեան առեղ՝ որպես կենանոտ իմ սրտեր ուրախութեան վասն ուրախ պատահեց՝ քանզի եւ կարող եմ առել ։ իսկ առ միուսն՝ տխուր և ծանր դեմքով, ... երեսով խորհէն յուսահատութեամբ և շատ ցավ ձայնով՝ կասէ "յուսամ երևուեսնք կատարեան լինի խմանով, որ դիտամ զոր գուր գթա ։" և թէ "միշտ յուս է ինձ զո տրտմութեաննո"

Աստեբեան ։

Կրօ մէն ձև խոստովանութեան կամ քաղաքավար ուն առատութեան, որ պիտի ամէն Պարսն կատարեալ ուսանեն լինել, որ լեզուով որ բոլոր ուղիններ Պոռզզեացին շատ մասարեք և այս բանիքն, և նոցա ընդու լինելով յաւ ոճերն լեզու՝ շատ ուժեղամ է խոսեանց ։ Պարզար դոուցանրութենն ձևաւոր և յաընկերութեան ունեցող մարդոյ յատկութեան է ։

Պճնել և Պար ։

ՀԱՄԲՈՒԵՐԱՆՈՒԹԵԱՆ պարապաչայից մէնն են հաջուտան է, մոտերոյ մասայութեան արժանի բան է ։ պատճառ որ կարելի է մարդոյ հաղուստեն են նորա վարուց ընթայ համարումն առնել ։ Ոմանք զարդարանքին կամ պճնելն՝ խելաց պակասութեան նշան է, իմաստուն անձինքն կարհամարհեն զորդձութիւնն, յիրաւի կեան միայն բերանից համարբայց ուրիշ այլ բանիր կասեն հասարակաց օգուտ համար ։ Ամենայն ով պիտի հագանի որպէս որ անւոյ հարմարութիւնն է հագնեցու՞ ։ բայց եթէ աւելի մեծագինը է, կամ թէ պակաս, առաւելց նկրագութեան է անհաք ։ Ի մէջ երկոցունց՝ պետահասակ անձն պիտի փոքր մէկ յաւելին հագանել՝ քան թէ պակաս ։ քանզի այս մասին առաւելութիւնն հասակի և համեմատ հետ կերպարանելի ։

Չեստըֆիլտ ։

Պատուելի Խմբագրք աղգիս մերոյ՝ ազգին խնդրին առնուլ և երեմանել մեզ զ՛ի Ներքոյ Ընծայումած ։ զոր շնորհակալու մօր ընկալեալ և տպագրեցաք ի յաջորդ թերթին ։

Առեղծուած կամ հանելուկ ։

Էս սնունդն մարդ եմ
Մարդ անմահ առնեմ ։
Թեև մէկ էշեմ,
Երկէք չամեղեմ ։

Նոյն ի մարդոյ՝
Եղայ չէր ունայ,
Սանդերաց յերարութեալ ։
Նմանել մարդոյ,

Ի նեբութեան մարմնոյս,
Սպառանանդ՝ դողով ։
Անդամ ի մարմնոյս ։

ՏՆԱՅԻՆ ԼՈՒՐՔ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Փետր. 19. Պարոն Աբրահամ Կ. Յ. Պետրոսեան ընդ Օրիորդ Եղիսաբեթի Ղազար Աշտարակեան ։

ԾՆՈՒՆԴ

Ի Լոնդոն ի Դեկտեմբեր 30. 1847.
Տիկին Տ. Աղեքսանդրոս Տէր Գորգ ծնաւ ուստր ։

Փետրվար 13. 1848 Կալկաթա ։
Տիկին Մասայ Յ. Կ. Սարգիսեանց ծնաւ ուստր ։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԵԱՆ
Մ. Կ. Թաղիադեանց Վերատեսուչ